

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**Pályakép és életvezetési kompetenciák
ének-zene tanárszakos hallgatók körében**

Kerekes Rita

Témavezető: Prof. Dr. Váradi Judit

**DEBRECENI
EGYETEM**

DEBRECENI EGYETEM
Humán Tudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2024

Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

A közismereti művészeti neveléshez tartozó ének-zene órák, illetve az ének-zene tanárok helyzete évtizedek óta a zenepedagógiai kutatások középpontjában áll (Johansen, 2010; Janurik & Józsa, 2018). Annak ellenére, hogy az ének-zene tanítás speciális területe a közoktatásnak, mégis elválaszthatatlan a tanári hivatás és a tanárképzés általános kihívásaitól (Ross, 1995). Kutatásunk célkitűzése az ének-zene tanárszakos hallgatók típusainak megismerése volt, amely kiterjedt a nevelésszociológiai háttérrel, a tanulmányi útról, a tanárképzésről és a pályaképről alkotott nézetekre is. Vizsgálatunk nívuma, hogy a tanárjelöltek pályakép-klasztereire jellemző tulajdonságok mögött feltárta az életvezetéshez kapcsolódó attitűdök összefüggéseit, amelyek a képzés számára megmutathatják a fejlesztésre szoruló területeket. Az értekezés elméleti részében többdimenziós megközelítésből alapoztuk meg empirikus vizsgálatunkat.

Kutatásunk szélesebb kontextusba való helyezését az oktatást és a tanárképzést érintő általános vonatkozások adják, melyek egyre több kihívással néznek szembe (Barber & Mourshed, 2007). Napjainkat jellemzi a tanári

szerepekről, hivatásról való gondolkodás átalakulása is (Kozma, 2006; Pálvölgyi, 2014).

A tanári hivatással foglalkozó kutatások egyik szegmense a pedagógus hivatást érintő utánpótlás kérdéskörére koncentrál (Stromquist, 2018; Thompson, 2021). A nemzetközi és hazai szinten is tapasztalható humánerőforrás-hiányt gyakran indokolják a társadalmi megítélés és presztízs közvetlen hatásával. A tanári pálya megbecsülése nagyobb politikai és társadalmi támogatottságot igényel (Forrai & Kozma, 2006). Ezt támasztják alá azok a vizsgálatok, amelyek összefüggést találtak a jövedelem, a munkakörülmények, a szakmai fejlődési lehetőségek és a pályaválasztás között (Thompson, 2021). Magyarországon 2013-ban vezették be a pedagóguséletpálya-modellt, amelyben a döntéshozók a pedagógus hivatás pályáivét is megrajzolták, ezzel kívánták növelni a társadalmi és gazdasági megbecsültség esélyét (Kállai et. al., 2016). Az oktatás minőségének javítása és a pedagóguspálya rendezése napjainkban is aktuális: új életpálya koncepció került bevezetésre, ennek hatásairól azonban jelenleg nincsenek tapasztalatok. A pedagóguspálya más jellegű kihívása a gyermekközösségek heterogenitása, amelyek

hatékony kezelése speciális tanári kompetenciákat tesz szükségessé.

Kutatásunk szempontjából fontosnak tartottuk a pedagógus hivatást a kiválasztási mechanizmusok rendszerén és a pedagóguspálya kezdeti szakaszainak vizsgálatán keresztül is feltárni, hiszen ezek alapjaiban határozzák meg a képzés és az oktatási rendszer hatékonyságát (Venter & Bauer, 1996). Amíg a nemzetközi példák szerint a szigorú szelekciós rendszer sikeresen emeli a pedagógusok presztízsét, Magyarországon az alkalmassági vizsga hatékonysága változó (Falus, 2011), a felvételi elbeszélgetések nem mindig elegendők a megfelelő szelekcióhoz.

Az egyetemi hallgatók sokfélesége kihívást jelent a felsőoktatás számára, ezért nemzetközi és hazai szintén is több kutatás irányult a fiatalok mélyebb megismerésére. Az időtényezők (Dombi, 2018; Jámbori et al, 2019), a motiváció és az életvezetési készségek fontosak a hallgatói csoportok megértéséhez (Kiss, 2009), a képző intézményeknek alkalmazkodnia kell a hallgatói populáció sokszínűségéhez. A tanárképzés területén is számolnunk kell a tanárjelöltek személyiségükben és

képességükben eltérő szélesebb spektrumával, amelyre a felsőoktatásnak is új válaszokat kell keresnie.

A tanárképzés és az oktatás színvonalának fenntartásához közelíteni kell az elméleti ismereteket a gyakorlathoz, támogatni szükséges a pedagógusokat az iskolai kihívásokkal való megbirkózásban. A mentorálás, a kollaboráció kulcsfontosságú a pedagógusok hosszú távú szakmai fejlődésében (Korthagen, 2017). A kutatók a pályakezdő tanárok támogatását vizsgálva a tantestület szerepét hangsúlyozzák (Sági & Szemerszki, 2016; Paksi et al., 2015). A tanárképzés minőségének javítása érdekében a mentorok szerepe egyre fajsúlyosabbá válik (Chrappán, 2023), a szakmai támogatás kiemelten fontos a tanárjelöltek és a pályakezdők számára (Ballantyne & Zhukov, 2017). Az új tanárképzési rendszernek a valós iskolai gyakorlatra való szorosabb összpontosítás és a tanárjelöltek kompetenciáinak fejlesztése mérsékelheti a pályakezdők kríziseit (Fodor, 2018).

Kutatásunk elméleti megközelítésének másik szegmensét a művészeti és zenei aspektusok jelentik, hiszen a művészeti tantárgyakat tanító tanárok és tanárjelöltek közvetítési hatékonyságát tapasztalataik, bevonódásuk intenzitása határozza meg.

Dewey (1934) nevelési-filozófiai eszméje az alkotás élményét állította az ismeretszerzés középpontjába. Oreck (2004) kutatási eredményei igazolták, hogy a tanárképzés és az iskolai tanítás művészeti eszköztárral való gazdagítása a hallgatói és a tanulói közeg heterogenitásának egyik lehetséges megoldása. A művészetek tanórai alkalmazása nemcsak a tanulók igényeihez való alkalmazkodást segíti, hanem fokozza a tanárok osztálytermi jelenlétét. A nemzetközi vizsgálatok kitérnek a tanárjelöltek művészeti felkészítésére is (Garvis, 2009), rámutatva a tanárjelöltek énhatékonyságának forrásaira és hiányosságaira is (Oreck, 2006).

Hazánkban az általános iskolák közismereti művészeti nevelésében résztvevő tanárokat a Debreceni Egyetem Humántudományok Doktori Iskolája és a Zeneművészeti Kar Művészetpedagógiai Kutatócsoportja mérte fel 2018-ban. A kutatás eredményei szerint a pedagógusok többsége tanítói végzettséggel rendelkezik, a specifikus művészeti képesítések ritkábbak, de a zenei oktatás területén több a megfelelő képesítéssel rendelkező pedagógus, mint más művészeti ágazatokban (Sz. Fodor & Kerekes, 2020).

Napjainkban a tanárképző és zeneművészeti egyetemeken lehetséges ének-zene tantárgy tanítására jogosító diplomát szerezni, amelyek az oktatás profiljának megfelelően különböző privilégiumok előtérbe helyezésével kívánják megteremteni a tanításhoz szükséges kompetenciákat. A közoktatás zenei nevelését ért kritikák miatt kiemelten fontos a magasan képzett, inspiráló közvetítő erővel, karizmával rendelkező tanárok képzése, mert a legnagyobb hatást maga a tanári személyiség gyakorolja a tanulókra (Ross, 1995).

A jelenleg is folyamatban lévő tanárképzési reform pilot programjának célja, hogy a tanárképzés jobban igazodjon a modern oktatási követelményekhez, és a jövő tanárai felkészültebbek legyenek a változó társadalmi és technológiai környezet kihívásaira.

Az ének-zene tanárjelöltek hatékonyabb felkészítése érdekében törekedtünk a hallgatók mélyebb megismerése is, kutatásunk fókuszában az ének-zene tanárszakos hallgatók típusainak és sajátosságainak feltárása áll.

Az alkalmazott módszerek vázolósa

Empirikus kutatásunkban az ének-zene tanárszakos hallgatók holisztikus megismerése érdekében vegyes módszert használtunk, kvantitatív és kvalitatív vizsgálatot is alkalmaztunk. Vizsgálatunk célja az ének-zene tanárszakos hallgatók nevelésszociológiai háttérének, tanulmányi útjának, a képzéssel és pályával kapcsolatos nézeteinek a feltérképezése volt. Szerettük volna megtudni, kik választják ezt a pályát, milyen attitűdökkel rendelkeznek. Az előzetesen fókuszcsoportos interjúra épülő saját fejlesztésű *pályakép-kérdőívünk* négy részre tagolódik. A tanárjelöltek szociodemográfiai háttérén, tanulmányi útján kívül, a pályaelképzeléseiket is szerettük volna megismerni. A hallgatói klasztereket a Kiss István (2009) által kifejlesztett életvezetési kompetenciával összefüggésben vizsgáltuk. Kutatásunk újdonság értékét az ének-zene szakos hallgatók tipológiájának megalkotása adja.

A Pályakép-kérdőívünk alapján létrejött adatbázisunk (N=145) az ÉZETAK (Ének-ZENE-TAnárjelöltek-Kutatása) nevet kapta, adatainkat SPSS szoftver segítségével elemeztük. Elemzésünk során a leíró statisztikai módszerek mellett keresztábla elemzést,

faktor- és klaszterelemzést, valamint az előfeltételek kritériumainak függvényében független mintás próbákat (ANOVA, Welch, Kruskal-Wallis) alkalmaztunk. Kutatásunk kvalitatív részéhez a tartalomelemzés módszerét használtuk. Félig strukturált interjú vizsgálatunkban négy felsőoktatási intézmény 11 hallgatóját, négy módszertanoktatót, nyolc gyakorlatvezető tanárt kérdeztünk meg.

A feldolgozott szakirodalom alapján a következő kutatási kérdéseket és hipotéziseket fogalmaztuk meg a tanárjelöltekre vonatkozóan:

K1: Milyen támogatási alternatívákat tartanak fontosnak?

H1: A tanárjelöltek a pályájukat támogató alternatívaként a tanulók összetételét, a tantestület közösségét, és az egységes tantestületi értékrendet tartják fontosnak.

K2. Milyen elvárásaik vannak az általános iskolákkal szemben a nagyobb elhelyezkedési motiváció érdekében?

H2: Az általános iskolákkal szemben megfogalmazott elvárásokra fókuszálva feltételeztük, az ének-zene szakos tanárjelöltek szívesebben helyezkednek el művészetek iránt nyitott tantestületben. Ez magába foglalja a tantárgy minőségi tanításához szükséges

infrastruktúrát és a szakmai kiteljesedést, valamint a tanári kollektíva összetartását is.

K3. A különböző pályaelképzelések alapján milyen típusú hallgatókkal találkozunk?

H3: Feltételeztük, hogy az ének-zene tanárszakos hallgatók eltérő pályaképe magyarázható a szakpárjukkal. Úgy véltük, a művészeti vagy zenei szakos tanárjelöltek ambiciózusabbak, magasabb pályáívet céloznak meg, és magabiztosabbak a szaktárgyukban. Vannak tanárjelöltek, akiknek még nincs kialakult elképzelésük a tanári hivatásról.

K4. Van-e összefüggés a hallgatói profilokra jellemzők és az életvezetési kompetenciák dimenziói között?

H4: A pályakép-klaszterek, a hallgatói csoportok eltérő vonásai magyarázhatóak az életvezetési kompetenciáikkal. Feltételeztük, hogy a tanári életformával leginkább azonosulni tudókra jellemzőbb a magasabb szintű kommunikációs készség, a tervszerű haladáshoz és a tanuláshoz szükséges képességek megléte. Arra is számítottunk, hogy az ének-zene tanárképzés során több nehézséggel küzdő hallgatók az életvezetésükben is kihívásokkal szembesülnek.

K5. Hogyan látják a tanárjelöltek a szakmódszertani felkészítésüket a gyakorlati tanítás tapasztalataival összevetve?

H5: A hallgatók szakmódszertani felkészítésének megítélése szélsőségeket is hordozhat. A megkérdezett tanárjelöltek közül többen úgy találják, hogy a tanárképzés módszertani ismeretei, metódusai nincsenek harmóniában az iskolai gyakorlattal. Mivel az osztályteremben a legtöbb kihívás pedagógiai szituációkhoz kötődik, feltételeztük azt is, hogy ezek megoldását a szakmódszertan oktatás keretein belül várják el.

Az eredmények tézisszerű felsorolása

Kutatásunk elsődleges célja az ének-zene tanárszakos hallgatók típusainak és sajátosságainak feltárása volt. A tanárjelöltek pályaelképzeléseit 34 tétel alapján mértük, majd a kialakult hat pályakép-faktor (*gyermekközpontúság, pedagógiai rátermettség, presztízsorientáció, szakmai bizonytalanság, inspirációkeresés, magabiztos fellépés*) mentén öt különböző hallgatói profilt (pályakép-klasztert) sikerült azonosítanunk. Ezeket a klasztereket több változó alapján vetettük össze egymással annak érdekében, hogy

feltérképezzük az egyes típusokra jellemző sajátosságokat és attitűdöket.

A teljes mintára jellemzően (N=145) csoportfüggetlenül, a támogató alternatívák közül a tanárjelöltek a tantestülettel kapcsolatos komponenseket tartják a legfontosabbnak. A tantestülettel való együttműködésben, az észszerű terhelésben, és a szakmai fejlődés motivációiban rejlenek azok a lehetőségek, amelyek megtartó erőként jelennek meg a hallgatók elképzeléseiben. Első hipotézisünk (H1) csak részben igazolódott. A tanulókat érintő szempontok csak bizonyos pályakép-klaszterek (hallgatói típusok) esetében voltak kiemelve. Az ezzel kapcsolatos eredményeket az egyes pályakép-klasztereknél fogjuk bemutatni.

Az általános iskolákkal szemben megfogalmazott elvárásokra fókuszálva azt tapasztaltuk, hogy a tanárjelöltek számára valóban fontos a szaktantermi környezet, az egységes konfliktuskezelés, a művészetek iránti nyitottság, valamint az egyedi kezdeményezésű programok lehetőségei. Második hipotézisünk teljes mértékben igazolódott.

Kutatásunk kiemelt célja az volt, hogy az énekzene tanárszakos egyetemisták sajátosságait úgy tárjuk fel,

hogy pontosan meg tudjuk fogalmazni jellegzetességeiket, feltételezve azt, hogy különböző viselkedési mintázatok, attitűdök húzódnak meg adataink hátterében.

1. Az első csoport, a *kiábrándultak* klaszter kis létszámú, de annál markánsabb jegyekkel rendelkezik. Többségük férfi, kisebb településekről származnak, ennek ellenére nem élnek átlag alatti életszínvonalon. Szüleik többsége diplomás, a zenét tanuló édesanyák aránya köztük a legmagasabb. Ezek a hallgatók alacsony önbecsüléssel, negatív életszemlélettel rendelkeznek, nem motiváltak a tanári pályán, azonban ők a legmagabiztosabbak a szaktárgyi tudásukban. Munkavállalási döntéseiket a települési lehetőségek határozzák meg leginkább. A *kiábrándultak* elképzelései szerint a gyermekközösséggel való kapcsolódás minőségének van leginkább jelentősége a hivatás támogató tényezőjeként, de az egyéni fejlődés inspirációit is előtérbe helyezték. Az általános iskolákkal szemben támasztott igényeikben az énekórákkal kapcsolatos szakmai lehetőségek, kondíciók optimalizálása, a minőségi zenei nevelést biztosító tényezők is jelen

vannak, azonban a művészeteket támogató iskolai klíma a legfontosabb számukra.

2. A *szakmailag bizonytalankodók* klaszterének tagjai kételkednek a saját szaktárgyi tudásukban és a pedagógiai attitűdjeikben. Visszahúzódóak, kevésbé képesek képviselni magukat mások előtt. Szociodemográfiai háttérükben nincsenek kiugró jelenségek, de szakmai támogatásra van szükségük, zenei területen hiányosságokkal küzdenek. Kevésbé gondolkodnak a pályáról, nincsenek határozott elképzeléseik vagy igényeik még. A támogató tényezők közül az iskolai szervezetekkel való kapcsolatokat tekintik fontosnak, legkisebb mértékben a gyermekközösséggel való kapcsolódásnak tulajdonítanak jelentőséget. Az általános iskolákkal szemben támasztott igényeikben az egységes tantestületi viselkedéskultúra komponenseit alig érzékelhetően átlagon felül gondolják mérvadónak. Szaktárgyi hiányosságaiból fakadóan kiugróan nem foglalkoztatja őket a szaktárggyal kapcsolatos magasabb nivójú megmutatkozási lehetőség.

3. A *helykeresők* klasztere középmezőnyben helyezkedik el, nincsenek markáns jellemzőik. A hivatással kapcsolatos énképükben a szakmai előmenetel

és a presztízszorientáció emelkedik ki. Szüleik különböző iskolai végzettségekkel rendelkeznek, többségük falvakból vagy kisvárosokból érkezett a felsőoktatásba. A munkavállalási döntéseiket leginkább az iskola presztízse és a hozzátartozóik közelsége befolyásolja. A *szakmailag bizonytalankodókhöz* hasonlóan nem tudják megfogalmazni szükségleteiket és elvárásaikat, amely fokozhatná a pálya iránti elköteleződésüket. A *helykeresők* a szakmai bázist, a szakembereket és a szervezeteket ítélik meg pályájuk támogató erőforrásaként, legkisebb mértékben ők is a gyermekközösséggel való kapcsolatnak tulajdonítanak jelentőséget. A *helykeresőket* szintén kevésbé jellemzi a pályáról való gondolkodás, az alapfokú oktatás színterével kapcsolatban leginkább a szaktárgyi motívumokat tartják fontosnak.

4. Az *ideális tanárjelöltek* klasztere ambicionált, magabiztos és fontosnak tartja a szakmai kiteljesedést. Érdekes módon ők élnek átlag alatti életszínvonalon, szüleik iskolai végzettsége is heterogénebb képet mutat. Nagyobb arányban terveznek a pedagógiai pályán kívül is tanulmányokat folytatni. Elhelyezkedési hajlandóságukban az iskola presztízse és a tanulói közösség mérvadó számukra. Az *ideális tanárjelöltek*

visszajelzései a gyermekközösséggel való kapcsolódás, a szaktárgyi megbecsültség és a szakmai bázis prioritására mutatnak rá pályájukat támogató tényezőként. A szaktárggyal kapcsolatos igényeik is leginkább ezeknek az egyetemistáknak vannak, számukra lételem egy olyan iskolai környezet, ahol az ének-zene tanítás eredményes és hatékony lehet.

5. A *belső készítésű* hallgatók sokban hasonlítanak az ideális tanárjelöltekhez, de nem igénylik annyira a szakmai elismerést. Kreatívak, széles érdeklődési spektrummal rendelkeznek, jellemző rájuk az inspirációkeresés, gyermekközpontúak, aktívan részt szeretnének venni az iskolai élet pedagógiai és nevelői területein. Támogató tényezőként számukra az egyéni fejlődés a meghatározó, míg az általános iskolákkal szemben kevésbé fogalmazzak meg markáns elvárásokat, a tantestület egységes viselkedéskultúráját vélik fontosnak. Cselekvőkészségük, tenni akarásuk lehetőségeit és korlátait saját kondícióikhoz kötik, nem feltétlenül tulajdonítanak jelentőséget külső körülményeknek.

Pályakép-klasztereink leírásából látható, hogy hallgatói csoportok összetett sajátosságokkal bírnak.

Eredményeink azt mutatják, hogy a különböző pályaelképzelések, így a nagyobb volumenű szakmai előmenetel nem egyértelműen köthető zenei vagy közismereti szakpárhoz, harmadik hipotézisünk (H3) ilyen módon nem igazolható. Azokban a klaszterekben (*kiábrándultak, helykeresők*), ahol magasabb volt a művészeti szakpárral rendelkezők száma, ott jobban kidomborodtak a pedagógiai- és nevelői attitűdökben való hiányosságok. Kérdőíves kutatásunk tapasztalatai azt mutatják, hogy a szaktárgyi tudás hiánya együtt jár az osztálytermi szituációk kezeléséhez szükséges kvalitások, önképviselet szűkösségével is. A *szakmailag bizonytalankodók, helykeresők* csoportjánál érzékelhető, hogy kevésbé foglalkoztatja őket a tanári hivatásról való mélyebb gondolkodás. Három pályakép-klaszter esetében (*kiábrándultak, szakmailag bizonytalankodók, helykeresők*) felmerült egyfajta érdektelenség is részükről.

Negyedik hipotézisünkben (H4) feltételeztük, hogy a pályakép-klaszterek, a hallgatói csoportok eltérő vonásai magyarázhatók az életvezetési kompetenciáikkal. Az életvezetési kompetencia dimenzióiban egyértelműen és várakozásainkkal megegyezően az *ideális tanárjelöltek* és

a belső késztetésűek kiemelkednek a többi csoportból. Hatékonyan kezelik az életüket, erős szociális készségekkel rendelkeznek. Az önmenedzselés és a kommunikáció területén is versenyképesek, míg a másik három hallgatói csoportot illetően több dimenzióban is szembesültünk elakadásokkal. A pályakép-klaszterekre jellemző motívumok tehát összefüggésben állnak az életvezetés dimenzióival.

Kvalitatív kutatási eredményeink szerint a hallgatók többnyire optimálisnak tartották a szakmódszertani oktatást (H5), de néhány helyen kifogásolták az iskolai közegtől való elszeparált ismereteket. Javaslatokat tettek az ismeretek gyakorlati alkalmazásának javítására. Fontosnak tartjuk a szakmódszertant helyzetorientált feladatokkal bővíteni a pedagógiai rátermettség fejlesztése érdekében. A hallgatók igényelték, hogy már a tanítás előtt megismerhessék a különböző iskolai korosztályokat, ezzel segítve a közös nyelv kialakítását és a pedagógiai környezet megértését. Eredményeink összhangban állnak más kutatásokkal, amelyek szintén kiemelik a gyermekekkel való gyakoribb találkozás fontosságát

(Schon, 1987) és a pedagógiai képességek és készségek, fejlesztését a szakmai kompetenciáknál is dominánsabbnak tekintik a tanárok képzésében (Ballantyne & Canham, 2023).

Kutatásunk korlátai között több tényezőt kell említenünk. A kérdőív kialakítását megalapozó előzetes fókuszcsoporthoz tartozó interjúk során a szubjektív válaszok mellett csoportdinamikai hatások is érvényesülhettek, erősítve vagy gyengítve egymás nézeteinek objektivitását. Másodsorban figyelembe kell vennünk az ének-zene tanárszakos hallgatók csekély számát, valamint azt, hogy kérdőívünk kitöltése önkéntes alapú volt, önbevallásra épült. Eredményeink validitását így befolyásolhatta a tanárjelöltek kitöltési habitusa is.

A kutatás ezen limitációi ellenére a kombinált vizsgálati módszer által az ének-zene szakos tanárjelöltek sajátosságainak részletes és alapos feltárására került sor, amelynek legfőbb nívója, hogy rámutat a hallgatók életvezetési jellemzői nem elválaszthatók a képzésüktől.

Kutatásunk újdonságértékét az adja, hogy az ének-zene tanárszakos hallgatók tipológiájának feltárásával bemutatjuk a tanárjelöltek sokféleségét. Vizsgálatunk jelentősége abban áll, hogy eredményeink mind a

diszciplínához tartozó képességek megerősítését, mind a tanári hivatás gyakorlásához szükséges készségek alaposabb kimunkálását szorgalmazzák. Fontos, hogy ennek az összetett feladatnak minden szegmense a felsőoktatás zenei tárgyaihoz erősebben kötődjön, mert ezáltal hatékonyabban segíthetjük az ének-zene tanárrá válást.

Kézenfekvőnek tűnik pályakép-kérdőívünk más tanárszakosokra való kiterjesztése. Érdeemes volna figyelemmel követni, hogyan alakul a tanárjelöltek szakmai útja, hogyan integrálódnak a munkaerőpiacra, milyen tényezők befolyásolják a hivatás megtartó erejét az előzetes elképzeléseikhez képest.

Habár napjaink tanárképzési reformjai elindultak a pályaszocializáció, gyakorlatorientáció és a tanári identitás dinamikusabb kialakítása felé, az egyes szakterületek speciális kompetenciákat igényelhetnek. Eredményeink elméleti és gyakorlati hasznosíthatóságát abban látjuk, hogy rávilágítottak arra: a pedagógiai funkciók megismerését szorosan a diszciplínához kell kapcsolni, ami nélkülözhetetlen a hatékonyabb ének-zene tanárképzés szempontjából. Eredményeinket az oktatás szervezői és az oktatáspolitikai figyelmébe ajánljuk az

ének-zene tanárok képzésének módszertani megújulása érdekében.

Hivatkozott irodalom

Ballantyne, J. & Canham, N. (2023). Understanding music teachers' perceptions of themselves and their work: An Importance–Confidence Analysis. *International Journal of Music Education*, 41(3), 455–471. <https://doi.org/10.1177/02557614221124966>

Ballantyne J. & Zhukov K. (2017). A good news story: Early-career music teachers' accounts of their “flourishing” professional identities. *Teaching and Teacher Education*, 68(3), 241–251. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.08.009>

Barber, M. & Mourshed, M. (2007). *How the world's best – performing school systems come out on top*. McKinsey & Company. <https://rb.gy/bx2h2t> (2020.01.01.)

Chrappán, M. (2023). Felsőoktatási mentorok a tanárképzés új rendszerében. *Magyar Tudomány*, 184(2), 173–182. <https://doi.org/10.1556/2065.184.2023.2.5>

Dombi, E. (2018). *Az időperspektíva hazai mérése, személyiségvonásokkal való összefüggéseinek vizsgálata*

és egy új jövőorientációs mérőeszköz kidolgozása. Doktori értekezés. Szegedi Tudományegyetem.

Falus, I. (2011). A pedagógus pályára bocsátás feltételeire, a sztenderdekre vonatkozó nemzetközi tapasztalatok elemzése. In Falus, I. (Ed.) *Tanári pályaalakmasság – kompetenciák sztenderdek. Nemzetközi áttekintés* (5–24). Esterházy Károly Főiskola.

Fodor, Z. (2018). Pályájukat újrakezdő pedagógusok nézeteinek feltárása horizontális és vertikális vizsgálatok alapján. In Buda, A. & Kiss, E. (Eds.), *Interdiszciplináris pedagógia és a taneszközök változó regiszterei* (297–310). Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet.

Forrai, R. K. & Kozma, T. (1992). *Társadalmi tér és oktatási rendszer.* Akadémiai Kiadó.

Garvis, S. (2009). Improving the teaching of the arts: Pre-service teacher self-efficacy towards arts education. *US-China Education Review*, 6(12), 23–28.

Jámbori, Sz., Fejes, J. B., Gál, Z., Kasik, L., Szabó Hangya, L. & Nagy K. (2019). Célok, tervek és tanulási stratégiák serdülők és fiatal felnőttek körében. *Iskolakultúra*, 29(6), 18–35.

Janurik, M. & Józsa, K. (2018). Az iskolai zenetanulás iránti motivációt alakító néhány tényező. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 6(2), 5–17. <https://doi.org/10.31074/gyn20182517>

Johansen, G. (2010). Modernity, identity and musical learning. In Wright, R. (Ed.), *Sociology and music education* (155–163).

Kállai, G., Sági, M. & Szemerszki, M. (2016). Pedagógus percepciók a pedagógus–életpályamodell bevezetéséről. In Fehérvári, A. (Ed.), *Pedagóguskutatások. Merre tart a pedagógusszakma?* (95–152). Oktatókutató és Fejlesztő Intézet.

Kiss, I. (2009). *Életvezetési kompetencia. Észlelt én-hatékonyság mintázat elemzése tanácsadási szolgáltatásokat igénybe vevő felsőoktatási hallgatók mintáján*. Doktori disszertáció. Eötvös Lóránd Tudományegyetem.

Korthagen, F. (2017). Inconvenient truths about teacher learning: towards professional development 3.0. *Teachers and Teaching*, 23(4), 387–405. <https://doi.org/10.1080/13540602.2016.1211523>

Kozma, T. (2006). *Az összehasonlító neveléstudomány alapjai*. Új Mandátum Kiadó.

Oreck, B. (2004). The artistic and professional development of teachers. *Journal of Teacher Education*, 55(1), 55–69. <https://doi.org/10.1177/0022487103260072>

Oreck, B. (2006). Artistic choices: A study of teachers who use the art sin the classroom. *International Journal of Education és the Arts*, 7(8), 1–27.

Pálvölgyi, K. (2014). Kiválasztási mechanizmusok a pedagógusképzésben – nemzetközi trendek és a finn példa. *Iskolakultúra*, 24(1), 64–76.

Ross, M. (1995). 'What's wrong with school music?' *British Journal of Music Education*, 12(3), 185–201.

Schon, D. A. (1987). *Educating the reflective practitioner: Toward a new design for teaching and learning in the professions*. Jossey-Bass.

Stromquist, N. P. (2018). *The Global Status of Teachers and the Teaching Profession*. Education International.

Sz. Fodor, A. & Molnár–Tamus, V. (2022). Zeneoktatás szokatlan környezetben. In Váradi, J. (Ed.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (23–28). MMA MMKI.

Thompson, G. (2021). *The Global Report on the Status of Teachers 2021*. Education International.

<http://doi.org/10.1016/j.tate.2006.05.003>

Venter, Gy. & Buer, J. V. (1996). *Tanárnak lenni*. Stúdium Kiadó.

Nyilvántartási szám: DEENK/444/2024.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Kerekes Rita
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (5)

- 1. Kerekes, R.:** Az ének-zene tanárszakos hallgatók gyakorlati tanításról vallott tapasztalatai tanulmányaik tükrében.
In: Oktatás egy változó világban : kutatás, innováció, fejlesztés. Szerk.: Kattein-Pornói Rita, Tóth Péter, Kanczné Nagy Katalin, Debreceni Egyetemi Kiadó ; Magyar Nevelés és Oktatókutatók Egyesülete, Budapest ; Debrecen, 181-205, 2023, (HERA Évkönyvek, ISSN 2064-6755 ; 10.) ISBN: 9786155657122
- 2. Kerekes, R.:** Az ének-zene tanárszakos hallgatók pályával kapcsolatos meggyőződéséi önismeretük tükrében.
In: Zenepedagógia generációkon át : Tanulmányok Duffek Mihály 70. születésnapjára. Szerk.: Szűcs Tímea, Bartalis Izabella, CHERD, Debrecen, 125-138, 2022, (Oktatókutatók könyvtára ; 15) ISBN: 9786156012173
- 3. Kerekes, R., Kiss, J.:** Csoportos zenei órák az online térben.
In: Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban. Szerk.: Váradi Judit, Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete, Budapest, 53-70, 2022. ISBN: 9786156192943
- 4. Kiss, J., Kerekes, R., Bartalis, I.:** Motiváció megtartása az online térben.
In: Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban. Szerk.: Váradi Judit, Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete, Budapest, 71-86, 2022. ISBN: 9786156192943
- 5. Szabóné, F. A., Kerekes, R.:** Művészeti tevékenység és önképzés: A művészetközvetítő pedagógus szakmai megújulásának lehetőségei.
In: Művészeti körkép : Kutatás a művészeti nevelés helyzetéről és lehetőségeiről, a tanórai és a tanórán kívüli művészeti tevékenységről és rendezvényekről. Szerk.: Váradi Judit, Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet, Budapest, 37-53, 2020. ISBN: 9786156192158

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

6. **Kerekes, R.:** Stromquist, N. P.: The global status of teachers and the teaching profession.
Hung. educ. res. j. 9 (3), 581-588, 2019. ISSN: 2062-9605.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/063.9.2019.3.50>

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (2)

7. **Kerekes, R.:** Career-Related Self-Perceptions of Vocal Music Teacher Candidates.
Musicology Papers. 36 (1), 7-20, 2021. ISSN: 2068-8601.
DOI: <http://dx.doi.org/10.47809/MP.2021.36.01.01>
8. **Kerekes, R.:** Percepții despre sine legate de carieră ale viitorilor profesori de muzică vocală.
Lucrări de muzicologie. 36 (1), 7-21, 2021. ISSN: 1222-894X.
DOI: <http://dx.doi.org/10.47809/LM.2021.36.01.01>

Magyar nyelvű absztrakt kiadványok (7)

9. **Kerekes, R.:** Fókuszban az ének-zene tanárszakos hallgatók.
In: Kutatások a zene és a zenepedagógia világában : 4. Zenepedagógiai Konferencia : absztraktkötet. Szerk.: Pető Áron, Pótfi Melinda, Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar, Debrecen, 25, 2024. ISBN: 9789634905745
10. **Kerekes, R.:** Hallgatói profilok az ének-zene tanárképzésben.
In: Művészeti nevelés generációkon át : Zenepedagógiai kutatások a Debreceni Egyetemen. Szerk.: Váradai Judit, Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet, Budapest, 17, 2024. ISBN: 9786156689025
11. **Kerekes, R.:** Az ének-zene tanárszakos hallgatók és a mentortanárok gyakorlati tanítással kapcsolatos tapasztalatainak összehasonlítása.
In: 3. Zenepedagógiai konferencia : Kutatások a zene és zenepedagógia világában : Absztraktkötet. Szerk.: Váradai Judit, Kerekes Rita, Kiss Julianna, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 19, 2023. ISBN: 9789634905080
12. **Kerekes, R.:** Egymás szemében: Aazonosságok és különbségek az ének-zene tanítás iskolai gyakorlatában.
In: Az oktatás határdimenziói. Szerk.: Juhász Erika, Kattein Pornói Rita, Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete, Szombathely, 34, 2023. ISBN: 9786155657139
13. **Kerekes, R.:** Az ének-zene tanárszakos hallgatók pályával kapcsolatos énképe.
In: Oktatás egy változó világban : Kutatás, innováció, fejlesztés : Absztraktkötet. Szerk.: Juhász Erika, Kattein-Pornói Rita, Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete (HERA), Budapest, 41, 2022. ISBN: 9786155657115

14. **Kerekes, R.**: Az ének-zene tanár szakos hallgatók rekrutációjának vizsgálata a 2015. és a 2018. évi felvételi adatbázis alapján.
In: Neveléstudomány : Válaszlehetőségek az új évezred kihívásaira : 13. Képzés és Gyakorlat Nemzetközi Neveléstudományi Konferencia : Kaposvár, 2020. október 1-3. : Program és absztraktok. Szerk.: Józsa Krisztián, Szent István Egyetem, Gödöllő, 200, 2020. ISBN: 9789632699240
15. Váradi, J., **Kerekes, R.**: Az extrakurrikuláris művészeti tevékenység lehetőségei térségi összehasonlításban.
In: Prevenció, Intervenció és Kompenzáció : HuCER 2019 : absztraktkötet, Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete, Budapest, 251, 2019. ISBN: 9786155657078

További közlemények

Magyar nyelvű könyvek (1)

16. Szerk. **Kerekes, R.**, Kiss, J.: Kutatások a zene és zenepedagógia világában: 3. Zenepedagógiai konferencia: absztraktkötet. Debreceni Egyetem, Debrecen, 45 p., 2023. ISBN: 9789634905080

Magyar nyelvű könyvrészletek (3)

17. Váradi, J., Szűcs, T., **Kerekes, R.**, Kiss, J., Radócz, J. M.: A zenén is túl: Szakirodalom áttekintés a zenei nevelés érzelmi dimenziójáról.
In: Mesterség és intelligencia az oktatáskutatásban : Tanulmányok Kozma Tamás tiszteletére. Szerk.: Pusztai Gabriella, Engler Ágnes, Hrabéczy Anett, Bencze Ádám, Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ, Debrecen, 288-299, 2024. (Oktatáskutatók könyvtára, ISSN 2064-9312, ISSN 2732-1800 ; 18.) ISBN: 9786156012227
18. Váradi, J., **Kerekes, R.**, Kiss, J.: Az extrakurrikuláris művészeti tevékenység lehetősége az ének-zene tagozatos általános iskolában egy pilot kutatás alapján.
In: Prevenció, intervenció és kompenzáció. Szerk.: Hideg Gabriella, Simándi Szilvia, Virág Irén, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 101-111, 2020. (Hera évkönyvek, ISSN 2064-6755 ; 7.) ISBN: 9789633188576
19. **Kerekes, R.**: Bemutató ének-zene óra középiskolásokkal.
In: Szolfézs- és zeneismeret-tanárok, ének-zene tanárok és karvezetők továbbképzése: a Bárdos Szimpóziumhoz csatlakozva. Szerk.: S. Szabó Márta, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 238-291, 2015. (Szaktárnet-könyvek ; 30.) ISBN: 9789634738695

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (2)

20. Váradi, J., **Kerekes, R.**, Pótfi, M., Radócz, J. M.: A zeneművészeti szakgimnazisták pályaválasztásának meghatározó tényezői.
Educatio. 32 (4), 655-664, 2024. ISSN: 1216-3384.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/2063.32.2023.4.8>
21. **Kerekes, R.**: A tanárképzés tanterveinek érzékenysége.
Pedagógusképzés. 19 (3-4), 100-109, 2020. ISSN: 0133-2570.
DOI: <http://dx.doi.org/10.37205/TEL-hun.2020.3-4.08>

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

22. **Kerekes, R.**: Hidden Curriculum in Teacher Education Programs.
Cent. Eur. J. Educat. Res. 3 (2), 121-124, 2021. EISSN: 2677-0326.
DOI: <http://dx.doi.org/10.37441/cejerr/2021/3/2/9307>

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

23. Váradi, J., **Kerekes, R.**, Pótfi, M., Radócz, J. M.: Determining factors in the career choice of music high school students.
International Journal of Educational Research Open. 6, 1-6, 2024. ISSN: 2666-3740.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijedro.2024.100321>

Magyar nyelvű absztrakt kiadványok (10)

24. Váradi, J., **Kerekes, R.**, Kiss, J., Józsa, G.: A zeneművészeti szakgimnazisták pályaválasztását befolyásoló tényezők.
In: Kutatások a zene és a zenepedagógia világában : 4. Zenepedagógiai konferencia : absztraktkötet. Szerk.: Pető Áron, Pótfi Melinda, Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar, Debrecen, 58, 2024. ISBN: 9789634905745
25. Váradi, J., **Kerekes, R.**, Kiss, J., Józsa, G.: Hogyan tovább? Miért? Biztos?
In: Művészettel nevelés generációkon át : Zenepedagógiai kutatások a Debreceni Egyetemen. Szerk.: Váradi Judit, Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet, Budapest, 13, 2024. ISBN: 9786156669025
26. Váradi, J., Radócz, J. M., **Kerekes, R.**, Pótfi, M.: A zeneművészeti szakgimnazisták pályaválasztásának motivációi.
In: Az oktatás határdimenziói. Szerk.: Juhász Erika, Kattein Pornói Rita, Magyar Nevelés-és Oktatókutatók Egyesülete, Szombathely, 67, 2023. ISBN: 9786155657139
27. Váradi, J., Radócz, J. M., **Kerekes, R.**, Pótfi, M.: A zeneművészeti szakgimnazisták zenei identitásának meghatározó tényezői.
In: Kutatások a zene és a zenepedagógia világában : 3. Zenepedagógiai konferencia : absztraktkötet. Szerk.: Kerekes Rita, Kiss Julianna, Debreceni Egyetem, Debrecen, 42, 2023. ISBN: 9789634905080

28. **Kerekes, R., Mike, Á., Radócz, M., Szűcs, T.:** Szülői vélemények az online zeneoktatásról.
In: 3. Zenepedagógiai konferencia : Kutatások a zene és zenepedagógia világában :
Absztraktkötet. Szerk.: Váradai Judit, Kerekes Rita, Kiss Julianna, Debreceni Egyetemi Kiadó,
Debrecen, 20, 2023. ISBN: 9789634905080
29. **Kerekes, R., Mike, Á., Radócz, J. M., Szűcs, T.:** Szülői vélemények az online zeneoktatásról.
In: Kutatások a zene és a zenepedagógia világában : 3. Zenepedagógiai konferencia :
Absztraktkötet. Szerk.: Váradai Judit, Kerekes Rita, Kiss Julianna, Debreceni Egyetemi Kiadó,
Debrecen, 20, 2023. ISBN: 9789634905080
30. Kiss, J., **Kerekes, R.:** A csoportos zenei órák megvalósulása a pandémia alatt.
In: XXI. Országos Neveléstudományi Konferencia: A neveléstudomány válaszai a jövő
kihívásaira : Absztraktkötet. Szerk.: Molnár Gyöngyvér, Tóth Edit, MTA Pedagógia
Tudományos Bizottsága; SZTE Neveléstudományi Intézet, Szeged, 575, 2021. ISBN:
9789633068335
31. Szabóné, F. A., **Kerekes, R.:** Művészetközvetítés a pedagóguspályán.
In: Tanulás és innováció a digitális korban : HuCER 2020 : absztraktkötet. Szerk.: Kozma
Tamás, Juhász Erika, Tóth Péter, Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete, Budapest,
146, 2020. ISBN: 9786155657085
32. Szabóné, F. A., **Kerekes, R.:** A művészetoktatás helyzete a múltat a jövővel összekötő tanárok
szemével.
In: Interdiszciplináris pedagógia múlt és jövő között : XI. Kiss Árpád Emlékkonferencia :
tartalmi összefoglalók. Szerk.: Buda András, Kiss Ferenc, Kiss Árpád Archivum Könyvtára
Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet, Debrecen, 46, 2019. ISBN:
9789634901259
33. Szabóné, F. A., **Kerekes, R.:** Művészeti tevékenység és önképzés: a művészetközvetítő
pedagógus szakmai megújulásának lehetőségei.
In: Neveléstudomány - horizontok és dialógusok : absztraktkötet. Szerk.: Varga Aranka, Andl
Helga, Molnár-Kovács Zsófia, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság PTE BTK
Neveléstudományi Intézet, Pécs, 63, 2019. ISBN: 9789634294733

Idegen nyelvű absztrakt kiadványok (1)

34. Kiss, J., **Kerekes, R.**: Teaching Experiences of Hungarian Music Teachers during the Pandemic.
In: 23rd International Conference on Education "Education in the Post-Pandemic Era: From Challenges to Opportunities : Proceedings Book. Ed.: Ekaterine Gulua, Anantdeep Singh, Valentina Chkoniya, Panagiotis Petrakis, Lara Burazer, European Center for Science Education and Research, Brüsszel, 472, 2021. ISBN: 9781638776239

A DEENK a Jelölt által az IDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2024.08.27.

